वस्ति पु० वस्ते आदृणोति मूत्रम् वस—तिच्। नाभेरधोभागे मूत्राधारे स्थाने श्वासे च श्ववनदशायां पुंस्त्री व०व० अमरः (पिचकारी) औषधद्रावार्थे द्रव्यभेदे पु० तद्विधिः भाव०

"वस्तिर्द्विधानुवासाख्यो निरूहश्च ततः परम्। यः स्नेहो दीयते यः स्यादनुवासननामकः। कषाय क्षीरतैलैर्यो निरूहः स निगद्यते। वस्तिभिर्दीयते यस्मात्तस्मात्तस्तिरिति स्मृतः।" वस्तिभिः मृगादीनां मूत्राशयैः "तत्रानुवासनाख्यो हि वस्तिर्यः स्नेहउच्यते। अनुवासनभेदेन मात्राबस्तिरुदीरितः। यत्र द्रवत्वस्य प्राप्ता तस्मादनुवासनं वा भवेत्। अनुवासस्तु रूक्षः स्यात्तीक्ष्णाग्निः केवलानिलो। नानुवासस्तु कुष्ठी स्यान्मेही स्थूलश्चोदरी। नास्याग्नौ नानुवासाच्च जीर्णान्नादवदूर्दिताः। शोथमूर्च्छारुचिभयत्रासकासज्वरातुराः। नेत्रं कार्यं सुवर्णादिधातुभिर्दन्तजैर्वुधैः। नलैर्वेणुविषाणाद्यैर्मणिभिर्वा विधीयते।" नेत्रं नाड़ी तथा चाक्रं विश्वप्रकाशे "नेत्रं मत्स्यगुणे वस्त्रे तरुमूले विलोचने। नेत्रवस्त्रे च नाड्याञ्च नेत्रो नेतरि भेद्यवदिति"। "एकवर्षात्तु षड्वर्षाद् यावन्मानं षडङ्गुलम्। ततो द्वादशकं यावन्मानं स्यादष्टवर्षितम्। ततः परं द्वादशभिरङ्गुलैर्नेत्रदीर्घता। सुखच्छिद्रं कषायाभं छिद्रं कोलास्थिसन्निभम्। यथासङ्कुचं भवेन्नेत्रं श्लक्ष्णं गोपुच्छसन्निभम्। गोपुच्छसन्निभं मूले तस्मात् क्रमात् क्रमात् कृशम्। सुखच्छिद्रादिप्रमाणं नेत्रं क्रमेण षड्वर्षा यद्वा दशवर्षा यद्वा तदूर्द्ध्वं वर्षाश्च ज्ञेयाः। "आतुराङ्गुष्ठमानेन मूले स्थूलं विधीयते। कनिष्ठिकापरीणाहमग्रे च गुटिकासमम्।" परिणाहोऽत्र स्थौल्यम् "तन्मूले कर्णिके द्वे च कार्ये भागाङ्गुलार्धकात्।" कर्णिका गवाटिकर्णवत् "योजयेत्तत्र वस्तिञ्च बन्धद्वयविधानतः। मृगाजशूकरशवां मक्षिप्यायि वा भवेत्।" वस्तिरिति शेषः। "मूत्रकोषस्य वस्तिस्तु तटाभे तु चर्मणः। कषायरक्तः स मृदुर्वस्तिः स्निग्धो दृढोद्धितः। व्रणवस्तेस्तु नेत्रं स्यात् कृष्णमृदाङ्गुलोन्नितम्। सुच्छिद्रं गृध्रपक्षनालिका परिणाहि च। शरीरोपचयं वर्णं बलमारोग्यमायुषः। कुरुते परिवृद्धिञ्च वस्तिः सम्यगुपासितः। दिवा शीते यमन्ते च स्नेहवस्तिः प्रदीयते। शीतवर्षागरत्काले रात्रौ स्यादनुवासनम्। न चातिस्निग्धगमनं भोजयित्वानुवासयेत्। अदं मूर्च्छाच जनयेद्विधा स्नेहः प्रयोजितः। "द्विधा भोजने वस्तौ च। "रूक्षं भुञ्जतोऽस्नेहं बलं वर्णञ्च हापयेत्। युक्तस्नेहमतो जन्तुं भोजयित्वानुवासयेत्"। युक्तस्नेहं यथोचितस्नेहं भोज्यं भोजयित्वेत्यर्थः। "हीनमात्रावुभौ वस्ती नातिकार्यकरौ स्मृतौ। अतिमात्रौ तथानाहशूलातीसारकारकौ" उभौ वस्ती अनुवासननिरूहाख्यौ। "उत्तमा स्यात्पलैः षड्भिर्मध्यमा स्यात्पलैस्त्रिभिः। एकादशैर्न हीना स्यादुत्तमात्मानुवासने। मतास्त्रयोदशाभ्यास्तु देयं स्नेहे च भूयसम्। तत्रात्रोत्तममध्यान्त्या षट्चतुर्द्वयमात्रकैः। विरेचनात्प्रवाते गते जातबलाय च। भुक्तवतायानुवासाय वस्तिर्देयोऽनुवासनः। यथानुवासं सम्यक्तुष्णाम्बु स्वेदितं मनैः। भोजयित्वा यथाशास्त्रं जनमुद्भूमथ ततः। उत्तानानिलविण्मूत्रं योजयेत्स्नेहवस्तिना" उष्णाम्बुस्वेदितम् उष्णाम्बुना स्नापितम्। "सुप्तस्य वामपार्श्वेन वामजङ्घाप्रसारिणः। कुञ्चितापरजङ्घस्य नेत्रं स्निग्धे गुदे न्यसेत्। वह्नं वस्तिमुखं स्तनैः वामहस्तेन धारयेत्। पीडयेद्दक्षिणेनैव मध्यमेन शीरधीः। जृम्भाकासक्षवथादींश्च वस्तिकाले न कारयेत्। निःशल्यालालितः बालः प्रोक्तो वस्तेस्तु पीडने। ततः प्रक्षिप्ते स्नेहे उत्तानो वाग्यतो भवेत्। स्वजानुनः करावर्त्तं कुर्याच्छोटिकया पुनः। एषा मात्रा भवेदेका सर्वत्रैवेह निश्चयः। निमिषोन्मेषणं पुंसामङ्गुल्या स्फोटिकाथ वा। गुञ्जरोमारणं वा स्यान्मात्रेयं स्मृता बुधैः। प्रसारितैः सर्वगात्रैर्यथावीर्यं प्रवर्तते" यथावीर्यं स्नेहादि। "ताडयेत्तत्रयोरेनन्नीस्त्रीन्वारान् मनैः मनैः। स्फिजोश्चैव तथा श्रोणीं शय्यायाञ्चैवोद्वर्तयेत्ततः। स्फिजोश्चैनं स्वपाणिभ्यां पूर्ववत्ताडयेद्बुधः। शय्यायाञ्च पदतस्तस्य त्रीन् वारान्नुद्वर्तयेत्ततः। जाते विधाने तु तत कुर्याच्छिद्रं यथासुखम्। यानिवः सपुरीषश्च स्नेहः प्रत्येति यस्य तु। उपद्रवं विना शीघ्रं स सम्यगनुवासितः। जीर्णान्नमथ सायाह्ने स्नेहे प्रत्यागते पुनः। लघ्वन्नं भोजयेत्काले दीप्ताग्निस्तु नरो यदि। अनुवासिताय दातव्यमितरेऽह्नि सुखोदकम्। धान्यगुण्ठीकषायं वा स्नेहव्यापत्तिनाशनम्"। सुखोदकमुष्णोदकं व्यापत्तिर्व्याधिः। "अनेन विधिना षड्वा सप्त चाष्टौ नवापि वा। विधेया वस्तयस्तेषामन्ते चैव निरूहकम्। दत्तस्तु प्रथमो वस्तिः स्नेहवेदक्रियाकृतौ। सम्यगुद्दो द्वितीयस्तु मू